גמ' (א)אהייא אילימא אסיפא ותיפוק ליה דשבועה גבי מלוה (א) אמר שמואל ארישא וכן אמר רבי חייא בר רב ארישא וכן א"ר יוחנן ארישא מאי רישא סיפא דרישא סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין היה שוה חייב דשבועה גבי לוה היא ושקלוה רבנן מלוה ושדיוה אמלוה והשתא (ב)דאמר רב אשי (א)דקיימא לן זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה שוה הכי קאמר (ג)מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון (ד)אמר שמואל (ה)האי מאן דאוזפיה אלפא זוזי לחבריה ומשכן ליה קתא דמגלא אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי אבל תרתי קתאתי לא ורב נחמן אמר אפי' תרתי קתאתי אבד חדא אבד חמש מאה אבד אידך אבד כוליה אבל קתא ונסכא לא נהרדעי אמרי אפילו קתא ונסכא אבד נסכא אבד פלגא אבד קתא אבד כוליה תנן סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין היה שוה חייב לימא ליה הא קבילתיה מתניתין בדפריש שמואל בדלא פריש (ב) לימא כתנאי (ו)המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון ישבע ויטול את מעותיו דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר יכול הוא שיאמר לו כלום הלויתני אלא על המשכון אבד המשכון אבדו מעותיך אבל המלוה אלף זוז בשטר והניח משכון בידו דברי הכל אבד המשכון אבדו מעותיו היכי דמי אי (ג) דשוי שיעור זוזי

מאי

ואמרו רבנן שישבע המלוה ויטול. ולקמן נפרש בע"ה אמאי לא תנא לה לקמן בהדי נשבעין ונוטלין: **והשתא** דאמר רב אשי. משמע הכא דקאי סיועא דרב אשי ול"ת דבריש המפקיד (ב"מ דף לה.) משמע דהדר ביה רב אשי מהך סיועא דכי הדר פריך התם לרב הונא מרישא דסיפא דקתני סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור ואי איתא מגו דאשתבע שאין ברשותו לשתבע נמי על ידי גלגול כמה היה שוה ומוקי לה רב אשי במאמינו אלמא הדר ביה דהא רישא נמי מצי לשנויי הכי ותהא כולה במאמינו ויש לומר דברישא לאו אורחיה דלהימניה ואז לא יכול לישבע משום שמא יוציא הלה הפקדון ויפסיד: **הכי** קאמר מי נשבע תחלה. מה שכתוב בקונטרס ולעולם אסיפא קאי דשבועה אמלוה נראה טעות סופר אלא ארישא קאי דשבועה גבי לוה היא: **אבל** קתא ונסכא לא. פירש בקונטרס דכיון דנסכא בת פרעון היא לא קבלו עליה אלא בדמי שוייה וקשיא דבסמוך פריך ממתני' אמאי חייב לימא ליה הא קבילתיה ומאי קושיא שמואל מודה במידי דבר פרעון וליכא למימר דלנהרדעי פריך מדמשני כי קאמר שמואל כו' ובדוחק יש לחלק דמודי רב נחמן בחד נסכא או בתרי נסכא אבל נסכא בהדי קתא מוכחא מילתא דקתא למשכון ונסכא לפרעון ונראה לפרש דה"ק אבל קתא ונסכא לא אלא אבד כל חד לפי מאי דשוייה דאם הנסכא שוייה עשר קתי אבד נסכא אבד עשר חלקים אבד קתא אבד חלק אחד עשר וע"נ לפרש קתא ונסכא לא ואי אבד קתא לא אבד פלגא אלא מאי דשוי דעיקר סמיכת המלוה על הנסכא אבד נסכא אבד כולהו ואי אבד נסכא ברישא אבד פלגא אבד קתא אבד כולה נהרדעי אמרי אפי' אבד קתא ברישא אבד פלגא וגרס ברישא למילתייהו אבד קתא אבד פלגא: **מתני'** בדפריש כי קאמר שמואל בדלא פריש. ר"ת גריס איפכא וכן רבינו תם ומוקי דשמואל בדפריש דאין סברא להפסיד למלוה כל חובו לגמרי היכא דלא פריש ואם תאמר כי מוקי בסמוך פלוגתא דרבי אליעזר ודר' עקיבא בדשמואל אי בדפריש מאי טעמא דר' אליעזר ויש לומר דקסבר ר' אליעזר דאסמכתא בעלמא היא ואפי' כנגד המשכון לא מפסיד כדאשכחן באיזהו נשך (ב"מ דף סו: ושם) דקאמר דבאסמכתא בעלמא לא הוי אפי' אפותיקי למיגבא מיניה ור' עקיבא לא חשיב אסמכתא אלא כגון (ו)אם אוביר ולא אעביד שאין בדעתו להתחייב אלא להבטיח חבירו והסמיכו על דבריו שיאמינהו אבל הכא דעתו לכך ולכך אומר כדי לקיים ואפי' מאן דחשיב משחק בקוביא אסמכתא בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד: ושם) התם שאני שלא הפסיד אבל הכא שהפסיד משכונו גמר בדעתו להפסיד כל החוב וכל שכן אי שמואל איירי בדלא פירש שאנו צריכים לטעם זה ועוד יש לומר דבלאו אסמכתא פליגי ופריש לאו היינו שפירש בהדיא שיפסיד כל החוב אלא כמו שפר"ת דפריש ואמר אע"ג דלא שוי אלפא זוזי קבלתיה דרבי אליעזר סבר דלענין זה קיבלה שיעכבנו בידו עד שיפרע כל חובו ורבי עקיבא סבר דלהכי קבלו דאם אבד המשכון אבדו מעותיו ואם תאמר בפרק האומנין (ב"מ דף פא:) אמאי לא מוקי מתני' דהמלוה על המשכון שומר שכר אפי' כר' אליעזר ולימא בדפריש מודה רבי אליעזר כדשמואל ויש לומר אי מודה בדפריש ופלוגתא בדלא פירש אמאי לא יפסיד כנגד המשכון לר' אליעזר דישבע ויטול מעותיו משמע אפי' מה שכנגד המשכון דמה שכנגד המשכון חשיב כמפרש והשתא נמי ניחא הא דקאמר דכ"ע לית להו דשמואל דהוה ליה למימר דכ"ע אית להו דשמואל דבשלמא לפי גירסת הספרים והקונטרס דשמואל איירי בדלא פריש לא מ"ל כ"ע אית להו דשמואל דכיון דאפי' לא פירש מפסיד כל החוב אם כן בדפריש נמי נהי שלא יפסיד כנגד כל החוב מכל מקום כנגד המשכון יפסיד ואמאי לר' אליעזר יטול מעותיו דמשמע אפילו כנגד המשכון אבל לפירוש רבינו חננאל דמוקי שמואל בדפריש הוה ליה למימר דכ"ע אית להו דשמואל ולר' אליעזר ישבע ויטול כיון דלא פירש וטעמא דרבי עקיבא משום דר' ילתק כלמפרש השתא אבל לפי מה שפירש דכנגד המשכון חשיב כמפורש ניחא דודאי ר' אליעזר לית ליה דשמואל מדיטול אפי' מה שכנגד המשכון דלא שייך למימר דלזכרון דברים בעלמא תפיס ליה לענין מה שכנגד המשכון והא דקאמר לקמן למאי תפיס ליה לזכרון דברים בעלמא היינו אי כולי עלמא לית להו דשמואל ואי הוה אמר דאין הלכה כשמואל הוה ניחא טפי הא דלא קאמר דכולי עלמא אית להו דשמואל ומטעם זה פסק רבינו חננאל דאין הלכה כשמואל וכן בה"ג ואין נראה דמכאן אין ראיה דלא הוה מצי לומר כולי עלמא אית להו כדפרישית ואדרבה נראה דהלכתא כוותיה דקיימא לן כרב נחמן בדייני ועוד דלרבה דקיימא לן כוותיה לגבי רב יוסף דבסמוך צריך לאוקמה פלוגתייהו דר' אליעזר ור' עקיבא כדשמואל כמו שמפרש וקיימא לן כר' עקיבא דר' אליעזר שמותי הוא ועוד מדמה לקמן ההיא דאין שוה אלא פלגא לשמואל ובפרק הזהב (שם דף מח:) מדמה לרבי יוחנן דאמר בערבון כנגד כולו הוא קונה א"כ ר' יוחנן כשמואל ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ומדשמואל אין ראיה דאף על גב דלענין דינא מיתשיל והלכתא כוותיה בדיני ההיא דערבון לענין איסור איתשיל ולפי פר"ח דאיירי שמואל בדפריש ההיא דערבון איירי נמי בדפריש:

מאי

גמ' והשתא דאמר רב אשי זה נשבע וזה נשבע הכי קאמר מי נשבע תחלה כו'. (ד) והא דרב אשי בבבא מציעא הוא בפ' המפקיד [לה.] דאמר רב הונא התם [לד:] גבי שומר שכר שטען נגנבה וחייב עצמו בתשלומין משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו חיישינן שמא עיניו נתן בה ורוצה לקנותה בדמים ואותביניה מהא דקתני ויוציא הלה את הפקדון ואי אמרת משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו היכי מצי מפיק ליה ושני רב אשי עלה זה נשבע וזה נשבע זה נשבע שאינה ברשותו וזה שהשבועה עליו נשבע כמה היתה שוה. והכי קאמר מתני' מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו נשבע תחלה שאינה ברשותו ולעולם אסיפא דרישא קאי היכא דשבועה גבי לוה: **קתא.** בית יד: **אבד אלפא זוזי.** דסבר וקביל אבל כל זמן שהן קיימין על כרחו גובה חובו אם מלוה סתם הוא. סתם מלוה שלשים יום [מכות ג:]. ואם פירש לו זמן כשיגיע זמנו יפרע ולא מצי למימר סברת וקבילת דאי לשם משכון קבליה לשם פרעון לא קבליה וכיון דקבליה לשם משכון כל כמה דלא מהדר ליה משכוניה לא גבי ולא מצי פטר נפשיה בדמי שוויו: **אבל תרתי קתא.** לא אמרינן חדא קביל בחמש מאה וחדא בחמש מאה ואי אבד חדא מינייהו לא ליפסיד חמש מאה דהא לא פריש חדא בפלגא וחדא בפלגא אלא תרוייהו קבלינהו בחדא במשכונו ולא בפרעון וכיון דמהדר ליה מקלת משכונו במאי דחסר (נפשיה) מיניה פטר נפשיה בתשלומי שוויו: **ורב נחמן אמר אפי' תרתי קתאתי.** ואע"ג דלא פריש מסתמא חדא בפלגא וחדא בפלגא קבלינהו ואי אבוד חדא אבוד פלגא: **אבל קתא ונסכא.** לא אמרינן נסכא קביל בפלגא דכיון דמידי דחזי לפרעון הוא לא קבליה עליה אלא בדמי שוויו: **אבד נסכא אבד פלגא** גרסינן: **חייב.** ולא אמרינן אבד כל מעותיו: **בדפריש.** איני מקבלו עלי אלא באחריות דמיו בשוויו: **ישבע ויטול מעותיו.** ישבע (ה) שאבדו ויטול את חובו:

כדלא

עין משפט
נר מצוה

פא א ב מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סימן עב סעיף ט:

פב ג טוש"ע חו"מ סי' עב סעיף ג בהג"ה:

מוסף רש"י

אהייא. קאי מי נשבע דקתני בה (ב"מ לד:). **אילימא אסיפא.** אחוב דסיפא (שם). **ותיפוק ליה כו'.** ולמה ליה למתלי טעמא בשמא יוציא הפקדון ויפסלנו לעדות ולשבועה (שם). **מאי רישא.** הא רישא פטור קתני, **סיפא דרישא.** אחוב דקתני ברישא קאי (שם). **ושדיוה אמלוה.** לשתבע מלוה שלא היתה שוה אלא שקל ויטול שקל, דכון דאיכא שבועה על הלוה מן התורה אי אתה יכול לפוטרו בולא כלום ומשום תיקון עולם שמא יפסל ישראל שקטוה לשבועה מיניה ושדיוה אמלוה (שם). **וזה נשבע.** הלוה שהשבועה עליו נשבע כמה שוה (שם לה.). **מי נשבע תחלה כו'.** מלוה נשבע תחלה שאינה ברשותו (שם). **ואבד המשכון ישבע.** שלא פשע, דשומר חנם הוא עליו דלאו אדם נוטל משכונו לגובייתא אלא להיות בטוח במעותיו שלא יוכל לכפור ולעולם שומר חנם הוא עליו שאם אבד יגבה ממקום אחר (שם פא:). **אבד המשכון אבדו מעותיך.** דהא משכון ודאי לגוביינא שקל לגבות הימנה, דאם שטר יש בו שעבוד קרקעות ויש לו מהיכן לגבות ובטוח הוא וגם לכפור אינו יכול דהא קאי שטרא, הלכך לאו לזכרון דברים נקטיה (שם).

רבינו חננאל

ואמרינן מכדי ד' בבי קתני במתני' על איזו מהן שנינו זו המשנה מי נשבע מי שהפקדון אצלו. ואוקמה שמואל ור' יוחנן וחייא בר רב אהא דתנן סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה. פירוש הסלע יש בו שני שקלים נתפרע השקל דמי המשכון נשאר לו שקל שהוא חצי סלע על הלוה והלוה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וג' דינרין היה שוה נשאר לך בידי דינר נמצא המלוה טוענו בב' דינרין והלוה מודה לו בדינר חייב הלוה שבועה כי ג' דינרין היה שוה ויוציא המלוה המשכון ויכחישנו ונמצא חשוד על השבועה לפיכך רמו עליה שבועה על מי שהפקדון אצלו (א) כי אינה ברשותו ונמצאו שניהן נשבעין והכי קתני מאחר שזה וזה נשבעין מי נשבע תחלה ואמרינן מי שהפקדון אצלו נשבע תחלה שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון אבל סיפא דקתני סלע הלויתיך עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי סלע הלויתני עליו וה' דינרין היה שוה שנמצא הלוה טוענו בסלע והודה לו

מסורת הש"ס

א) ב"מ לד: ע"ש, ב) [ב"מ לה.], ג) שם סב., ד) שם פא:, ה) [ב"מ קד.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' גבי מלוה הוא אמר שמואל: (ב) שם לימא כתנאי. נ"ב עי' בב"מ דף מח ע"ב: (ג) שם אי בדשוי שיעור: (ד) רש"י ד"ה והשתא וכו' הא דרב אשי כצ"ל ואות ו' נמחק: (ה) שם ד"ה ישבע וכו'. ישבע שאבד כצ"ל ואות ו' נמחק:

רבינו חננאל (המשך)

המלוה בדינר שהשבועה על המלוה היא (ב) אינו חייב לישבע שאינה ברשותו אלא כמה היה שוה: הא דאמר שמואל מאן דאוזפיה חבריה אלפא זוזי ואנח קתא דמגלא משכון עלייהו כו'. ורב נחמן אוסיף אהא דשמואל ונהרדעאי אוסיפו אהא דרב נחמן. וקיימא לן דכל הני כולהו לית הלכתא כוותייהו מיהו אנן מפרשינן טעמייהו: ואקשינן עלייהו וכי מאן דיהיב משכון לחבירו ודמי המשכון פחות מן המלוה ואבד המשכון אבדו המעות כולם. והתנן סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וג' דינרין היה (שוה) חייב. אמאי חייב הלוה נימא ליה למלוה הא קבילתיה למשכון בסלע: ופרקינן מתניתין בדלא פריש ואמר אע"ג דלא שוה המשכון סלע אנא קבילתיה בסלע אלא בסתם לפיכך חייב כי אמר שמואל ורב נחמן ונהרדעאי בדפריש ואמר אע"ג דלא שוה הני דמי קבילתיה: נימא כתנאי המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון ישבע ויטול מעותיו דברי ר' אליעזר. ר' עקיבא אומר יכול לומר לו כלום הלויתני אלא על המשכון כו'. ואמרינן היכי דמי אי דשוה האי משכון שיעור זוזי ואבד

א) נראה דחסר כאן וצ"ל והשתא דקיי"ל דזה נשבע שאינה ברשותו ונמצאו שניהם נשבעין. הכי קתני כו'.

ב) דברי רבינו ל"ע קצת ומגוה לישב.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones